

Paludanus et alii etiam obligare ad ingressum religionis, ut vitare possit matrimonium. Sed hoc non credo verum, propter ea quæ cap. 4 disputavi de matrimonio rato, quæ a fortiori procedunt de sponsalibus.

13. *Probabilis est secunda sententia, asserens per tale votum dissolvi sponsalia.* — Nihilominus negare non possumus, quin altera sententia utcumque probabilis sit, saltem propter auctoritatem plurium Doctorum, qui ducti videntur pietate quadam in favorem pudicitie et castitatis. Potuit etiam eos movere proportio quædam, nam sicut professio solemnitas ad matrimonium de præsentibus, ita se habet votum simplex ad sponsalia de futuro; sicut ergo matrimonium per professionem, ita sponsalia per votum simplex dirimantur. Quæ proportio esset satis efficax, si sermo esset de voto simplici religionis, quia sicut sponsalia ad matrimonium, ita hoc votum ad statum religionis ordinatur, quæ ratio non ita procedit in voto castitatis, nam simpliciter factum non ordinatur ad statum religionis. Quia vero est magna quædam participatio illius status, et quæ magis directe repugnat matrimonio, ideo dicti auctores opinati sunt æquivalere quoad hunc effectum voto religionis. Præterea juvari posset hæc opinio ex antiqua consuetudine Ecclesiæ, quæ ex adductis in cap. præced. constare potest, nam multa exempla ibi adducta sunt, quæ de sponsalibus de futuro, et voto simplici continentie facilius exponuntur. Quod si de hac consuetudine ab Ecclesia tolerata etiam hoc tempore constare posset, multum probabilitatis huic opinioni accederet, nam revera argumenta prius facta convineunt ex sola rei natura non posse colligi hunc effectum. Quia consuetudo habet vim legis; ideo, posita hac consuetudine, interpretari possumus fieri hunc effectum auctoritate ecclesiasticæ legis, vel certe consuetudo ipsa declarat sponsalia inter Christianos fieri subintellecta dicta exceptione. Hæc autem consuetudo colligetur ex usu Prælatorum Ecclesiæ, sine quorum iudicio dissolvi non possunt sponsalia publica, altera parte invita, ut merito dixit Richardus, quia non fieret sine scandalo et perturbatione. Si ergo iudex ecclesiasticus, probato voto simplici virginitatis, seu continentie, facto post sponsalia etiam publica, seu in iudicio probata, voventem iudicat liberum ab obligatione sponsalium, tutus erit in conscientia, et illud erit grave indicium, voluntatem vel consuetudinem Ecclesiæ esse, ut sponsa-

lia includant illam tacitam exceptionem, ac proinde votum per se sufficere ad dissolvendam illam, in publicis autem requiri iudicium Ecclesiæ propter debitum ordinem, in occultis vero votum ipsum per se sufficere. Absolute autem loquendo, existimo non esse talem consuetudinem, nec de illa constare posse; nam si quis est huiusmodi usus, ille potius procedit ex dicta opinione, quam e converso opinio ipsa in priori consuetudine fundetur. Et ideo dixi priorem sententiam per se ac simpliciter esse veriorum, quamvis practice posterior etiam probabilis sit.

14. *Quid dicendum, si sponsalia sint jurata?* — Atque ex his constat quid dicendum sit, si sponsalia, quæ præcesserunt, jurata fuerunt. Nam juxta priorem sententiam, constat a fortiori dicendum esse illa sponsalia non solvi per votum subsequens, et de his sponsalibus juratis expressius loquuntur Innocentius et Canonistæ supra citati, et Summi confess., lib. 1, tit. 8, q. 33. Juxta aliam vero opinionem, consequenter dicendum est, etiamsi sponsalia jurata sint, solvi per votum subsequens. Nec refert etiamsi demus juramenti obligationem esse æqualem; hoc enim non est propter excessum in obligatione, sed quia ibi non opponuntur, sed votum non subtrahit materiam priori juramento. Si enim votum continentie subsequens dirimit sponsalia simplicia, ideo est quia in ipsis sponsalibus includitur prædicta exceptio; quando ergo illis additur juramentum, non mutat illa, nec excludit exceptionem, sed eadem cum eodem modo promissionis firmiora reddit. Quando ergo postea votum fit, exceptio adimpletur, et ideo sicut obligatio promissionis in eo casu jam non habet locum, ita nec obligatio juramenti. Quapropter in hoc negotio, nihil refert quod priora sponsalia fuerint jurata, necne. Posset tamen hic objici c. *Commissum*, de Spons.; sed in illo textu non est sermo de voto castitatis, sed de voto religionis, de quo postea dicemus; non est autem similis ratio in utroque, nam votum religionis per se obligat ad ingrediendam religionem, et ideo, stante illo perfecto et integro, non potest quis obligari ad matrimonium, quia vel obligandus esset consequenter ad religionem, quod ipse non vovit, vel ad consummandum matrimonium, quod voto repugnat. Præterquam quod ordo ille, qui in prædicto capite consulitur, fortasse non est in præcepto, ut infra suo loco videbimus.

15. *Difficultas, quando femina consensit*

media copula, vel alio modo simili. — *Resolutio tenenda est, in hoc casu non dissolvi sponsalia.* — Sed quid si sponsalia non fuerunt pura, sed intercessit copula, vel alii actus, qui reddunt difficiliorem alteri sponso facultatem contrahendi matrimonium? Quæ difficultas habet locum ex parte femine, nam vir ex hoc capite nullum onus aut gravamen recipere solet, moraliter loquendo; femine vero magnum fame et honoris detrimentum hinc provenire solet, et ideo sine dubio auget sponsi obligationem standi promissis. Juxta priorem autem sententiam supra tractatam, majori ratione dicendum est, tale votum, quoad intentionem non ducendi sponsam in uxorem, esse iniquum, et non obligare. Quod adnotavit Vival., ult. part. Candelabri, c. 14, n. 64, ubi refert aliquos juxta opinionem secundam opinatos esse, etiam in hoc casu votum esse observandum, et sponsalia præmittenda, damnum vero illud, quod ex copula, vel ex aliis actibus alteri redundat, quatenus injuriosum fuit, aliis modis esse reparandum. Sed hæc sententia, addita hac circumstantia, multo minus probabilis est, et moraliter, et practice vix in aliquo casu videtur admittenda. Suppono enim sponsam sub spe futuri conjugii in illum actum consensisse; ergo si postea frustretur illa spe cum gravi damno et infamia, fit illi gravis injuria; ergo si votum ad hoc ordinetur, est de re illicita; ergo nec tale votum obligat, neque ille actus potest ab infidelitate et injustitia excusari occasione talis voti. Confirmatur, nam licet gratis admittamus, ut vult secunda opinio supra tractata, pura sponsalia involvere exceptionem melioris frugis, quæ tamen, quando ulterius proceditur usque ad copulam, sufficienter indicant sponsi se recedere a tali conditione, et omnino ac sine ulla exceptione velle stare promissis, quod facere possunt, ut supra ostendi; quod autem faciant, patet, quia alias revera sponsæ non consentirent in talem actum.

16. Dices: si hoc argumentum est efficax, etiam probat sponsum in eo casu non posse ingredi religionem, neque ad id voto se obligare cum tanta injuria tertii. Respondeo primum non esse omnino simile, quia religionis status habet auctoritate legis vim dissolvendi matrimonium ratum non consummatum, etiamsi ante ipsum matrimonium illicita copula inter sponsos præcessisset, ut infra ostendam, quam vim non habet votum simplex continentie. Quæ differentia vera est quoad

hoc, ut factum teneat in casu, quo solemnitas professio reipsa fiat, non vero generaliter videtur satisfacere, ut licite fiat. Et ideo respondeo secundo concedendo illatum, si eadem circumstantiæ concurrant, nimirum, quod damnum femine grave sit, et moraliter irreparabile per aliud medium, quia sicut votum simplex, ita etiam solemnitas non fit licite cum gravi injuria proximi, qualis sine dubio in eo casu intervenit. Potest autem aliqua assignari differentia quoad hoc inter professionem religionis, et simplicem continentiam; nam si damnum, illatum femine, iudicio virorum prudentum posset aliter resarciri quam per matrimonium, et vir paratus esset ad reparandum damnum illo modo, posset religionem ingredi etiam invita femina, aliud sufficiens remedium illi præstando; manere autem in seculo cum solo voto continentie, ipsa invita, non posset licite, etiamsi alia via sufficientem satisfactionem offerret.

17. *Quid sentiendum, si votum præcessit, vel sponsalia facta fuerunt ad extorquendam copulam.* — Ratio vero hujus differentie est, quia in priori casu non tenetur ad contrahendum matrimonium ratione directæ obligationis, sed solum ratione damni illati; et ideo si alia via sufficienter reparatur damnum, cessat obligatio, nam qui damnum passus est, non potest obligare ad unum definitum modum satisfactionis, quando plures sunt possibiles, et unusquisque eorum per se sufficit. At vero in posteriori casu obligatio non solum ex documento, sed etiam directe ex facto nascitur, ut ostensum est; et ideo, invita sponsa, non potest vir matrimonium ei denegare, nec cogere illam ad aliam satisfactionem acceptandam. Secus vero est si voluntarie illam acceptet, nam tunc non solum poterit vir licite illam præstare, sed etiam tenebitur ratione voti, ut votum ipsum observare posset. An vero idem dicendum sit, quando votum castitatis præcesserit sponsalia, vel etiam si sponsalia non fuerunt vera, sed ficta, ad decipiendam feminam, et extorquendum consensum in copulam illicitam spe matrimonii, iudicandum est, non ex obligatione sponsalium, vel dissolutione eorum, quia revera in illis casibus valida non sunt, sed ex ratione injuriæ, et condignæ restitutionis; nam si hæc aliter fieri non poterant, justitiæ obligatio præferenda esset, quia propter mutationem gravem, factam ex parte materie, obligatio voti quoad illum articulum cessat, sicut cessaret obligatio voti elemosynæ, si aliunde orta esset

obligatio restituendi alienum, vel reparandi damnum illatum. Si autem nocumentum potest alio modo resarciri, ille servandus est, ut votum simul servetur, sicut in simili jam diximus. Quid vero de voto continentiae sacri ordinis quoad hunc effectum dicendum sit, inferius declarabitur.

CAPUT VIII.

UTRUM POSSIT MARITUS VOTUM CONTINENTIAE AB UXORE SINE SUA LICENTIA EMISSUM IRRITARE.

1. *Votum religionis ab uxore factum non potest a marito irritari. — Neque votum castitatis, si ante, vel post matrimonium ratum, et non consummatum fiat.* — Ex his, quae de irritatione voti simplicis assumendi statum religiosum diximus lib. 4, facile colligitur posse similiter parentes votum castitatis a pueris vel puellis in aetate impuberi emissum irritare. Praecipua vero difficultas circa potestatem irritandi hoc votum castitatis est de marito respectu uxoris, et vice versa, et ideo hic non est praetermittenda. Incipiendo ergo a marito, inquirendum est hoc capite, an votum continentiae ab uxore factum possit maritus irritare. In quo non quaeritur de voto continentiae aut religionis facto ante matrimonium consummatum. Nam si illud solemne sit, dissolvit ipsum matrimonium ratum; si vero sit simplex, et sit votum religionis, sive sit emissum ante matrimonium contractum, sive post, implendum omnino est; nec maritus potest illud impedire aut irritare, quia per illud ei non fit injuria, eo quod matrimonium, quamdiu non est consummatum, semper habet illam conditionem subintellectam, et ideo peccaret graviter conjux reddens debitum, et consummans matrimonium post tale votum, quia se reddit inhabilem ad implendum illud. De voto etiam castitatis, si praecessit matrimonium ratum, certum est non posse irritari a marito, ut infra dicam. Si vero factum fuit post matrimonium ratum, antequam consummaretur, idem censeo, et patebit a fortiori ex dicendis; et de utroque est specialis difficultas, an teneatur conjux in eo casu ingredi religionem, ne cogatur matrimonium consummare, et contra votum agere, quam infra tractabimus; nunc enim sufficit certum esse conjugem habentem tale votum non teneri ad reddendum debitum, si velit religionem intrare intra tempus a lege praescriptum; modo agimus de voto castitatis post

matrimonium consummatum emissum, de quo etiam non dubitamus quoad obligationem reddendi debitum; nam quoad hoc tale votum per se irritum est, nec potest obligare, cum sit de materia injusta; unde non indiget mariti irritatione. De quo eleganter scribit Augustinus, epist. 199, circa princ. Quamvis si factum esset sub conditione, si maritus non repugnaverit, vel non consenserit, tunc posset quidem uxor rogare maritum, ut a petendo desisteret, sibi que abstinendi omnino licentiam daret; maritus tamen posset libere negare, atque hac ratione posset dici indirecte irritare tale votum etiam quoad hanc partem.

2. *Opinio Soti asserentis posse maritum absolute irritare votum uxoris factum post matrimonium consummatum.* — Illa vero ommissa, difficultas est quoad alia omnia quae sub tale votum cadunt; et quidem ex opinione Soti supra tractata, et ex verbis ejus colligi videtur, absolute loquendo, posse virum hoc votum irritare, etiamsi fuerit castitatis, et omnino illud tollere. Verba enim Soti sunt: *Nulla excepto, vir potest universa vota uxoris irritare.* Et ratio etiam ejus universalis est, scilicet, quia est subjecta quoad ultroneam obligationem. Idem tenet expressius in 4, d. 32, art. 2, ubi falso pro hac parte citat Augustinum in cap. *Manifestum*, 33, q. 5, nam in illo textu non loquitur de voto continentiae, et in q. 59 in Num., unde textus ille sumptus est, oppositum docet. Nec Gratianus, in § post illum textum, qui etiam citari solet, loquitur de voto continentiae quoad petitionem, sed simpliciter, atque adeo quoad redditionem debiti.

3. *Votum hoc ad tria obligare potest.* — Mihi autem haec opinio improbabilis, et intolerabilis videtur quoad hanc universalitatem; nam votum castitatis uxoris praeter redditionem debiti, quam non prohibet, ad tria potest obligare. Primum est, ad servandam castitatem conjugalem, durante illo matrimonio. Secundum est, ad servandam castitatem, soluto matrimonio per mortem viri; tertium est, ad non petendum debitum. Igitur quoad duo prima certissimum censeo, votum illud esse firmissimum, nec posse a viro irritari. Quam sententiam censeo communem, et auctores statim referam. Sumi autem potest ex c. *Placet*, de Convers. conjug., ubi Pontifex praecipit ut mulier quaedam, quae vivente viro, per ignorantiam religionem ingressa fuerat, putans virum fuisse defunctum, et ideo ad

cohabitandum illi fuerat postea compulsa, rursus jam mortuo marito castitatem servet. Video responderi posse inde solum colligi, tale votum non fuisse de facto irritatum a marito, non vero non potuisse irritari. Sed certe cum Pontifex absolute respondeat, neque ullam mentionem faciat irritationis mariti, supponit nullam esse potuisse, alias debuisset addere conditionem, Si maritus tale votum non irritavit. Nam verisimile erat maritum in eo casu irritaturum fuisse votum, si potuisset; et ita ibi notant Hostien., Panor. et alii, qui, licet non dicant expresse maritum non posse irritare hoc votum, dicunt tamen tale votum continentiae esse omnino firmum, et quoad illud pares esse maritum et uxorem. Ratio etiam hoc videtur convincere. Cur enim daretur haec potestas marito? An illi praedictum est quod uxor servet castitatem? vel uxor patitur aliquem defectum rationis, ut propterea votum ejus debuerit mariti potestati subdi? Cum ergo per se constet haec dici non posse, et nulla alia fingi possit ratio vel fundamentum hujus potestatis, non potest cum aliqua probabilitate viro tribui quoad has duas partes, et consequenter nec quoad directam irritationem talis voti in seipso.

4. *Posse irritari quoad petendum debitum, est aliquorum opinio.* — Quoad tertiam vero partem de obligatione non petendi debitum, est nonnulla major difficultas, quia ex ea redundat aliquod gravamen in maritum. Et ideo videtur habere rationem aliquam seu titulum ad irritandum tale votum quoad obligationem non petendi debitum, quae fuit antiquorum opinio, quam referens D. Thom., in 4, d. 32, q. unic., art. 4, ad 3, eam censet probabiliorem. Et pro eadem sententia refertur Joann. de Neap., Quodl. 8, solentque pro eadem sententia referri Albert. et Duran., sed immerito. Eam vero tenet Sot. supra, et in 4, d. 32, art. 3. Et idem sentit Navar., in Sum., c. 12, n. 60 et 65, qui tamen utitur distinctione quadam infra tractanda. Et alii, quos allegat, et sequitur Sanc., lib. 9 de Matr., disp. 39, n. 11.

5. Contrariam vero sententiam censeo veram, scilicet maritum non posse irritare tale votum uxoris, sicut neque uxor potest irritare simile votum mariti; nam in hoc pares sunt, ut notavit Augustinus d. q. 59 in Num., ubi etiam hanc tenet aperte sententiam, quod potestas irritandi mariti nullo modo se extendit ad votum continentiae, scilicet praeter id, in quo ipsum de se nullum est, ut declaravi.

Eadem sententia est communis Theologorum, in 4, d. 32, ubi Albert., art. 4, dicit quidem esse stultum votum. Et Durand., q. 2, vocat indiscretum. Sed neuter illorum audeat dicere esse nullum, vel posse tolli a marito; sed ad summum per Episcopi dispensationem, de quo postea. In eadem sententiam inclinat ibi Palud., q. 2, et d. 38, q. 4, art. 2, concl. 5; Richar., d. 32, art. 2, q. 1, ubi hanc opinionem dicit esse communiorem et securiorem; quam etiam sequitur Cajetanus, in Summ., verb. *Votum*, c. 3; Petr. Ledesm., q. 64, art. 4, dub. 2, concl. 1; Valent., tom. 3, disp. 6, q. 6, de Voto, punct. 6; Ant., 3 p., tit. 1, c. 22, § 2. Et in eam magis inclinat Greg. Lop., in lib. 3, tit. 8, p. 1; Palac., in 4, d. 32, disp. 2; Sylvest., *Votum*, 5, q. 2, quamvis velit in aliquam concordiam opiniones redigere, de quo statim. Eadem est Canonistarum opinio, in d. c. *Placet*, de Convers. conjug., Hostiens., Abb., qui idem sentiunt, in cap. *Quidam*, eodem tit. Ex quo textu recte potest haec sententia confirmari ex verbis illis: *Ulterius vero non poterit uxorem accipere, promisit enim non exigere debitum, quod in illius erat potestate, et ideo quoad hoc votum tenuit.* Nam in illis aperte significatur imprimis, tale votum non utcumque fuisse validum, sed etiam omnino firmum ac perpetuum. Deinde redditur ratio, quia hoc est in potestate conjugis; ergo potest libere id vovere.

6. Quae ratio amplius declaratur ex dictis, nam tale votum non subjacet potestati mariti ratione materiae; et consequenter nec quoad irritationem indirectam; ergo multo minus quoad irritationem directam. Consequentio est clara ex dictis, quia votum uxoris non subjicitur potestati mariti, nisi ratione materiae. Antecedens autem probatur, quia vir non potest cogere, aut praecipere uxori ut petat debitum, quia ad hoc nullum habet jus, neque ipsa ad hoc se obligavit, cum ei tradidit corpus suum, sed solum ad reddendum. Neque ad finem matrimonii est hoc necessarium; imo videtur impertinens, maxime ex parte viri. Cum enim ipse possit exigere jus suum, et ex se hoc non sit ei onerosum, quid necesse est quod praecipiat uxori, ut petat? Si autem hoc non potest praecipere, nec etiam id potest vetare ex se, ut per se constat; ergo nullam potestatem habet circa talem materiam voti; ergo neque circa votum ipsum.

7. Confirmatur primo, quia si uxor emittat tale votum de licentia mariti, etiamsi maritus